

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli d. 27 Jan. 1869, kl. 5 e. m.

Kongl. Maj:ts Proposition till Riksdagen, angående beviljande af medel till undsättning för de i följd af 1868 års missväxt nödlidande delar af riket; Gifven Stockholms Slott den 22 Januari 1869.

Sedan, i anseende till den svåra missväxt som under år 1867 hemsökte Norr- och Westerbottens, Wester-Norrlands, Jemtlands, Gefleborgs, Kopparbergs och Wernlands län, understöd af allmänna medel måst till förekommande af hungersnöd i nämnda län meddelas i sådan utsträckning, att dertill åtgått ej allenast samtliga då disponibla medel af undsättningsfonden, utan äfven ett å mindre kreditivet lyftadt belopp af 1,030,000 Riksdaler, så finner Sig Kongl. Maj:t nu föranlåten att påkalla Riksdagens uppmärksamhet för den missväxt, som jemväl under nästlidna år inträffat, men då hemsökt andra trakter af riket, dervid Kongl. Maj:t till en början vill här nedan redogöra för det hufvudsakliga innehållet af de underdåniga framställningar i ämnet, som från vederbörande länsstyrelser till Kongl. Maj:t inkommit.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Kronobergs* län har i skrifvelse den 3 nästlidne Oktober anført, hurusom af uppgifter, infortrade ifrån länets fögderier, inhemtats: att årets afkastning af såväl råg, som isynnerhet, vårsäd och jordfrukter, betydligt understigit hvad i medelgoda år deraf erhållits och på långt när ej försloge till brödföda åt kommunernas befolkning jemte utsäde påföljande vår, i följd hvaraf ansenliga quantiteter af spanmål och potatis måst genom upphandling från andra orter anskaffas; att höfångsten varit så ringa, att omkring en tredjedel och inom flera kommuner hälften af befintliga kreatur måste nedslagtas eller föryttras, samt att endast några få kommuner tilltrott sig sjelfva kunna anskaffa hvad som, utöfver för handen varande tillgångar, uti spanmål och potatis oundgängligen erfordrades till föda åt den fattigare befolkningen under den närmast förestående tiden, hvaremot det öfvervägande flertalet af kommuner förklarar sig ur stånd att i detta afseende någon åtgärd vidtaga, derest de ej kommo i åtnjutande af understöd utaf allmänna medel, för hvars

erhållande de ock begärt länsstyrelsens medverkan; Och hade länets landsting, som efter erhållen del af omförmälda uppgifter, beräknat värdet å de kvantiteter spannmål och rotfrukter, hvilka måste genom upphandling från andra orter anskaffas, till minst Två millioner Riksdaler, deraf endast någon del kunde genom de särskilda kommunerna sjelfva åstadkommas, beslutat genom upplåning anskaffa en summa af högst 125,000 Riksdaler, att användas till låneunderstöd åt de kommuner, som till erhållande deraf sig anmälde och af så beskaffadt understöd funnos vara i största hehof samt tillika begärt, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om beviljande af undsättningsanslag till belopp af 500,000 Riksdaler att dels såsom lån och dels utan återbetalningsskyldighet till länets nödlidande innevånare utlemnas. För egen del har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med vitsordande af den svåra och allmänna missväxt, som hemsökt länet, och att länets särskilda kommuner, hvilkas medlemmar till betydlig del utgjordes af obemedlade jordbrukare, icke voro i stånd att af egna tillgångar anskaffa de ansevärliga kvantiteter spannmål, som, utöfver befintliga förråd, oundgängligen erfordrades, vidare anført, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på grund af dessa förhållanden funne sig pligtig att för länets innevånare begära undsättning af allmänna medel, hvilken undsättning Kongl. Maj:ts Befallningshafvande likväl af åtskilliga uppgifna skäl ansåge kunna till beloppet inskränkas till dels 200,000 Riksdaler att utlemnas till kommunerna såsom lån och dels 10,000 Riksdaler att utan återbetalningsskyldighet tilldelas sådana nödlidande, som icke kunde medlen återgälda eller derfor ställa antaglig säkerhet.

Sedan vid föredragning af denna underdåniga framställning den 13 nästlidne November Kongl. Maj:t, enär det begärda understödet icke kunde meddelas utan att dertill anlita det mindre kreditivet, men vid det förhållande att de från kommunerna till länsstyrelsen inkomna framställningar blifvit afgifna innan en allmännare uttröskning af säden ännu egt rum, det icke kunde anses vara genom de ingifna handlingarne ådagalagdt, att sådana förhållanden voro för handen, som påkallade ett anlåtande af nämnda kreditiv, på dessa och i öfrigt anförda skäl funnit Sig för det då närvarande ej kunna bifalla länsstyrelsens hemställan, har bemälda länsstyrelse uti en den 14 innevarande månad till Kongl. Maj:t inkommen förnyad framställning rörande förevarande ämne anført, att under den tid, som efter ofvanberörda framställnings afgifvande förflutit, erfarenheten nogsamt ådagalagt, att deruti uttalade farhåga för spannmålsbrist och nöd bland länets fattigare befolkning varit ingenting mindre än ogrundad. Visserligen hade skörden af potatis i åskilliga trakter af länet utfallit fördelaktigare, än man vid början af hösten vågade hoppas, men afkastningen deraf vore dock icke tillräcklig för befolkningens behof af denna rotfrukt, än mindre att ersätta bristen på spannmål, af hvilken sistnämnda förnödenhet den ringa tillgång, som förefunnits, redan vore inom de flesta kommuner helt och hållet medtagen, så att betydliga kvantiteter deraf måste från andra orter uppköpas. Flera af länets kommuner hade ock gått i författning om sådant uppköp, men i anseende till den allmänt rådande penningebristen, hade det endast undantagsvis inom en eller annan kommun varit möjligt verkställa så betydlig upphandling af spannmål, som motsvarade behofven, utan

hade inom öfriga kommuner uppköpen antingen inskränkts till det nödtorftiga för en kort tid eller ock alldeles utelivvit, hvilket haft till följd, att flerstädes de fattiga nödgats för sitt lifsuppehälle använda agnar eller andra nödbrödsämnen af föga närande och helsosam beskaffenhet. För öfrigt ökades tyngden af den nöd, som i följd af den felslagna skörden vore för handen, i ej ringa män deraf, att flertalet af länets fastighetsegare och hemmansbrukare, som alla lidit af missväxten och af hvilka ganska många, om ej de flesta, förut voro betydligt skuldsatte, funnit sig föranlätne afskoda större delen af sitt tjenstefolk och sina arbetare, så att desse i saknad af tillfällen till arbetsförtjenst antingen slöto sig till det redan förut alltför stora antalet af tiggare eller ock i stor mängd öfvergåfvo fädernejorden för att i främmande land söka sin utkomst, dervid medtagande alla de penningar och redbara tillgångar, det kunde lyckas dem att på ett eller annat sätt hopsamla, men kvarlemnande i djupt armod hustrur och barn, hvilka sålunda föllo kommunernas fattigvård till last. Under sådana omständigheter ansåge länsstyrelsen det vara af största vigt, att tillfälle till arbetsförtjenst bereddtes genom befordrande till skyndsam verkställighet af sådana allmänt gagneliga företag, för hvilka planer och kostnadsförslag redan funnos uppgjorda, samt hade i sådant afseende ock gjort underdåniga framställningar om anvisande af allmänna medel till understöd för åtskilliga uppgifna väganläggnings- och andra dylika allmänna arbeten. Länsstyrelsen ansåge sig dock böra fästa uppmärksamhet på, att en sådan åtgärd, ehuru den skulle i väsendtlig mån bidraga till upphjelpande af den bekymmersamma ställningen i länet, likväl icke ensam blefve för det afsedda ändamålet tillfyllestgörande, enär dels den redan för hand varande nöden kräfde skyndsam hjälp, hvar emot någon tid måste åtgå, innan de ifrågakädda arbetena kunde sättas i verket, dels fördelarne af dessa arbeten hufvudsakligen, om ej uteslutande, skulle komma de kommuner till godo, inom hvilkas områden de utfördes, hvaremot det öfriga länet deraf skulle hafva jembförelsevis ringa gagn, samt dels den nödställda befolkningen till betydlig del utgjordes af ålderstigna och sjukliga personer eller qvinnor och barn, hvilka antingen voro till arbete alldeles oförmögna eller kunde verkställa sådant endast i inskränkta mån; Och hade länsstyrelsen, med afseende härå, funnit sig nödsakad på det sätt förnya sin redan förut gjorda framställning om understöd för Kronobergs län, att styrelsen nu hemställde, det måtte till de nödlidandes undsättning anvisas dels en summa af 150,000 Riksdaler att utlemnas till kommuner såsom räntefria lån och dels 10,000 Riksdaler såsom anslag utan återbetalningsskyldighet.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Jönköpings* län har uti underdånigt memorial den 23 nästlidne December anmält, hurusom från kommunerna i länet infortrade underrättelser om skördens resultat bekräftat, att, jemte det höskörden i allmänhet varit vida under medelmåttan, äfven skörden af säd utfallit ofördelaktigt, samt att i vissa delar af länet blifvit fullkomlig missväxt, synnerligast på vårsäd eller det allmännaste sädet inom dessa orter; och uppginge den uppgifna bristen till så betydligt belopp, att man med full visshet kunde inse omöjligheten för kommunerna att utan särskildt understöd fylla denna brist; ställningen vore således högst bekymmersam, helst till missväxten på säd jemväl kom brist på såväl hö som halm, hvarigenom de

flesta jordbrukare nödgats nedsätta ladugårdarne och sälja sina kreatur till låga pris. Svårast och allmännast hade missväxten drabbat Östra, Östbo och Westbo härad, men sträckt sig i mer eller mindre grad jemväl till öfriga härad. Landstinget hade ock för sin del funnit ställningen så betänkelig, att tinget ej allenast beslutat upptagande af ett lån å 150,000 Riksdaler för att utlemnas till kommunerna mot ränta och amortering under fem år, utan ock begärt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes bemedling för beredande af understöd utaf statsmedel dels såsom räntefritt lån till belopp af 300,000 Riksdaler och dels såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, så vidt tillgångarne medgäfvos. Af länets kommuner hade dessutom icke mindre än 40, uti till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifna underdåniga ansökningar, begärt understöd af allmänna medel, 10 utan att uppgifva något belopp och de öfriga till sammanlagdt belopp af omkring 230,000 Riksdaler, dels såsom lån och dels utan återbetalningsskyldighet. Af de sökande kommunerna hade emellertid 26 medelst begagnande af den låneutväg landstinget beredt erhållit 124,500 Riksdaler, hvarigenom deras behof af låneunderstöd kunde anses tills vidare afhulpet. Beträffande åter de öfriga, hvilka icke begagnat denna utväg, skulle denna underlåtenhet skäligen kunna antagas utmärka, att behofven der icke varit så stora och oafvisliga, om icke motsatsen, hvad flertalet anginge, vore af kronobetjeningen intygad. Emellertid och då det syntes mindre billigt, att dessa skulle genom räntefriheten komma i åtnjutande af en fördel, som de förra måste sakna, kunde Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillsvidare icke förorda deras ansökningar. I fråga åter om anslag utan återbetalningsskyldighet i ändamål att bereda arbetsförtjenst åt den fattigare befolkningen, så voro alla ifrågavarande kommuner deraf i stort behof, som icke kunde anses vara afhjelpat genom de anslag af medel till vägarbeten inom ofvannämnda tre härad, hvilka Kongl. Maj:t redan anvisat, enär fördelarne deraf hufvudsakligen kommo de kommuner till godo, der arbetena utfördes, hvaremot de aflägsnare kommunerna deraf hade ringa gagn. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåg sig derföre böra underdånigst hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes, i den mån disponibla tillgångar det medgäfvos, bevilja anslag utan återbetalningsskyldighet till understöd i synnerhet för 7 uppgifna socknar i Östra härad, 1 socken i Södra Wedbo samt 2 socknar i Westbo härad; Tilläggande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att, sedan vederbörande kronofogdar erhållit förstädigande att allt framgent hafva uppmärksamheten fästad på tillståndet hos befolkningen inom fögderierna samt, i händelse inom någon kommun skulle uppstå fara för hungersnöd, sådant ofördröjligen inberätta, så hade kronofogden i Östra härad redan anmält, att verklig hungersnöd inom åtta kommuner af nämnda härad, om än nu icke i allmänhet för hand, likväl med allt skäl framdeles vore att befara, derest ej nöden genom allmänt understöd och enskild välgörenhet undanröjdes.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Calmar* län har uti underdånig skrifvelse den 28 nästlidne November, med öfverlemnande af undsättningsansökningar från 12 kommuner i Ölands Norra Mot, 10 i Södra Motet af samma ö, 6 i Aspelands och Handbörds häraders fögderi, 4 i Södra Möre, 1 i Norra Möre och 1 i Tunaläns härad eller från tillhopa 34 kommuner, deraf 22 tillhöra Öland, som i sin helhet

omfattar endast 33 socknar, tillika anført, att 1867 års sädesskörd i Calmar län, om än i kvantitativt hänseende någorlunda tillräcklig, deremot, hvad kvaliteten angick, mångenstädes varit ganska dålig, i följd af det ihållande regnväder, som gjorde mögnaden ojemn och i hög grad försvårade inbergningen. Det utsäde, som togs af denna skörd, var derföre i flera trakter icke fullt tjenligt. Den myckna nederbörden på hösten hindrade också jordens ändamålsenliga tillredning och vållade för mången jordbrukare ett alltför långt uppskof med rågutsädet, hvilket sålunda icke hann att före vinterns inbrott vinna erforderlig tillväxt och styrka. I de trakter af länet, der dessa förhållanden egde rum, skulle 1868 års skörd, äfven under en gynnsam väderlek, svårigen kunnat blifva fullt nöjaktig, och ännu mer måste den slå fel under inflytande af den ovanligt starka och brännande torka, som på våren och sommaren nämnda år rådde mer eller mindre oafbrutet. Isynnerhet hade denna torka gjort skada på Öland, och der företrädesvis i de så kallade Alfvarbyarne eller på jord, belägen å den stora platå, som, bildad af vestra landborgen, sänker sig i sakta sluttning emot öns östra strand. Jordlagret vore der mycket tunnt och hvilade omedelbart på kalkberget. Den i allmänhet djupare jorden å öns vestra sida nedanom landborgen hade bättre kunnat motstå torkan. Af socknarne på fasta landet hade de lidit mest, hvilkas åkrar hufvudsakligast bestodo af sandjord eller hade ett högt och torrt läge. I länets två nordligaste fögderier, omfattande Norra och Södra Tjusts samt Sefvedes och Tunaläns härad, ansåges, med undantag för Tuna socken i sistnämnda härad, skörden hafva utfallit bättre. Den missväxt, som inträffat, vore så mycket mer bedröflig, som den omfattat ej blott säd, utan äfven potatis och foderväxter. Hvad potatisen anginge, klagades allmänt öfver dels klen skörd och dels missväxt. Att denna klagan icke saknade grund bevisades bäst deraf, att potatisen redan under hösten och, i trots af en temligen allmän penningebrist i orten, hölle sig i ett ganska högt försäljningspris, 6 å 7 Riksdaler tunnan, och att laster af potatis blifvit från Stockholm afförda till hamnar i Calmar län, hvilket förut aldrig inträffat. Skörden af naturligt och artificiellt hö hade varit mycket klen nästan öfverallt och mångenstädes ej uppgått till mer än tredjedelen eller hälften af vanlig åring. Den här af uppkomna förlägenheten för kreaturens framfödande hade väl i någon mån minskats genom möjligheten att längre än vanligt hålla kreaturen ute på bete. Men foderförrådena voro i allt fall alldeles otillräckliga för underhållande af lika stora ladugårdar som förut. Den forcerade försäljningen af boskap hade nedbragt priset till en under många år oerhörd grad, hvaraf stor skada vållats allmogen i flera kommuner, der uppfödande och afyttrande af slagtboskap utgjorde ett af de förnämsta näringsmedlen. Hårdast hade missväxten onekligen drabbat Öland, der årets gröda af hufvudsädet, vårsäd, på flera ställen varit så gles och kort på sträet, att den svårigen kunnat afmejas med lia, utan måst genom axplockning inbergas. Då Öland derjemte lede nästan total brist på skog och med tvånget att från fasta landet köpa ved och byggnadsvirke förenades saknaden af de mångfaldiga arbetstillfällen, som skogshandteringen erbjöde, samt kronoutskylderna å denna ö, utgående nästan uteslutande i kontanta penningar, medförde för allmogen derstädes mera kännbara utgifter

än på andra sidan sundet, måste behovet af hjälp anses i förhållande till hemmantal och folkmängd vara större här än i kommuner på fasta landet. Af de 34 kommuner i hela länet, hvilka ingifvit ansökningar om understöd, hade, med undantag af en eller annan, som icke uppgifvit bestämda belopp, de öfriga begärt tillsammans 283,000 Riksdaler såsom lån, samt 42,170 Riksdaler utan återbetalningsskyldighet. Deremot hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för samtliga de sökande kommunerna till beviljande föreslagit 176,000 Riksdaler såsom lån och 25,000 Riksdaler utan återbetalningsskyldighet med tillägg, i fråga om lånesumman, att den vore af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nedsatt så mycket, som inhemtade upplysningar om behovet kunnat medgifva, och att, om ytterligare nedsättning deraf komme att ske, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förutsåge en till sina följder högst betänkelig nöd, helst flera kommuner ansågos sakna egen spannmål för längre tid än till början af 1869.

Uti en sednare, den 16 December 1868 afgifven underdånig skrifvelse har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Calmar län yttrat, att dåmera från flera trakter af länet ingått underrättelser, som gäfvö skälig anledning till fruktan, att ställningen i allmänhet vore mera hotande, än Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förut antagit, och att den stora del af befolkningen, hvilken, i saknad af eget jordbruk, vanligen nödgades för sitt uppehälle arbeta hos andra, redan börjat hemsökas af en nöd, som, om icke hjälp mellankomme, måste blifva mer och mer betänkelig. Oloffiga tillgrepp af säd och potatis förspordes nästan öfverallt, och på några ställen hade hos den lösa arbetarebefolkningen förmärkts rörelser, som befarades förebåda uppsåt att med våld förskaffa sig saknade medel till lifsuppehälle. Det vore egentligen på aldra senaste tiden och efter vinterns inbrott, som denna nöd börjat framträda på ett så oroande sätt. Under hösten funnes dock arbetsförtjenst att tillgå, om än i mindre mån än i vanliga år, men sedan frosten hämmat eller inskränkt de flesta jordbruksarbeten, samt mängden af jordinnehafvare börjat, i följd af den dåliga skörden, undvika allt sådant arbete, som ej kunde förrättas af dem sjelfva och deras tjänstefolk, hvilket vid sednaste flyttning blifvit till antalet ansenligt förminskadt, så vore lätt förklarligt, att en stor förlägenhet måste råda hos den efter tjänstepersonalens minskning ökade massan af backstugusittare, inhysesghjon och andra lösa arbetare. Denna förlägenhet måste än ytterligare försvåras af de höga sädespriserna, i hvilket afseende vore anmärkningsvärdt, att en tunna eller 63 kannor råg, som i Stockholm kunde köpas för 20 Riksdaler, deremot i Calmar, oaktadt alltjemnt fortgående import af utländsk spannmål, gällde 23 å 24 Riksdaler och i de inre socknarne omkring 25 Riksdaler. Under sådana förhållanden och då, med undantag af en landsvägsanläggning i Tuna socken och ett vattenaftappningsföretag i Hantorps socken, hvilka arbeten Kongl. Maj:ts Befallningshafvande redan i underdånighet förordat till understödjande med allmänna medel, det icke inom länet funnes några dylika allmänna arbeten, som antagligen kunde efter nödiga förberedelser komma till utförande före nästa skörd, hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande efter granskning af sitt förra förslag, i hvad detsamma rörde anvisande af gäfvomedel, funnit sig böra tillstyrka, att de 19 mest behöfvande kommunerna, för hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i sådant

afseende förut föreslagit ett belopp af 15,600 Riksdaler, i stället måtte erhålla 23,600 Riksdaler, hvilket i allt fall icke motsvarade mer än 2 à 3, högst 4 Riksdaler för hvar person af den befolkning, som deraf skulle få fördel. Det föreslagna afsåge således icke att fylla denna befolkningens hela behof för någon längre tid och ännu mindre ända till nästa skörd. Men genom det förordade understödets erhållande och dess användande på klokt sätt hoppades likväl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande det kunna blifva möjligt att för den svåraste tiden eller intill våren, då arbetsbristen antagligen blefve mindre allmän, rädda ifrågavarande tabrika befolkning från egentlig hungersnöd. I sammanhang härmed och sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit åtskilliga bestämmelser i afseende på sättet för användande af de medel, som möjligen kunde varda beviljade, hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig böra anmäla, att, då en och annan kommun, som begärt undsättningslån, låtit hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillkännagifva, att för dem snar hjälp oundvikligen behöfdes, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för sådana kommuner hos Styrelsen för Calnar enskilda bank utverkat löfte om erhållande af lämpligt penningelån mot kommunens gemensamma ansvarighet och på sådan betalningstid, att banklånet, när undsättningslån erhöles, borde dermed kunna återgäldas. I den mån denna låneutväg begagnades, hvilket sannolikt komme att inträffa med flera socknar, skulle alltså utblifvande af begärdt undsättningslån blifva dubbelt kämbart och tryckande.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i *Hallands* län har till Kongl. Maj:t insändt understödsansökningar från 11 af missväxt mer eller mindre hemsökta församlingar i länets östra del och derjemte uti underdånig skrifvelse den 28 nästlidna November för egen del anført, att för trenne af berörda församlingar understöd från Statens sida af uppgifna skäl ansåges icke böra ifrågakomma, att deremot bland de öfriga, Drengsered, Krogsred, Gällared, Gunnarp och Nässlinge, framför allt sistnämnda församling, hvilken jemväl 1867 hemsöktes af missväxt, befunno sig i sådant trångmål, att, derest icke statsunderstöd erhöles, en högst betänkelig nöd förestode inom den sammanhängande trakt, som utgjordes af dessa jemte Fagereds, Ullareds och Kjellsjö socknar; att förhållandet inom sistnämnda tre församlingar, vid jemförelse med de öfriga, visserligen vore mindre beklagansvärdt, men att Fagereds och Kjellsjö understödjande af allmänna medel likväl vore af högsta behof påkalladt samt att, om än Ullareds församling, med en i allmänhet någorlunda välbergad befolkning, sjelf borde, åtminstone i någon mån, kunna afvärja der befarad nöd, ett låneunderstöd till denna församling skulle till bättnad för hela orten möjliggöra fortsättande af den nu till följd af brist på lin och medel för dess inköpande afbrutna väfnadstillverkning, som i denna och tillgränsande socknar eljest utgjorde en vigtig binäring; Och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande på grund häraf underdånigst hemställt, att nämnda åtta församlingar måtte af allmänna medel beredas understöd till belopp af 19,000 Riksdaler såsom lån och 5,000 Riksdaler utan återbetalningsskyldighet.

Landshöfdinge-embetet i *Elfsborgs* län har uti underdånig skrifvelse den 31 nästlidne December, med öfverlemnande af ansökningar från 19 socknar i länet om understöd i anseende till missväxt under nästlidna år äfvensom af åtskilliga dylika

ansökningar af enskilde personer, hvilka blifvit lidande genom en i Augusti månad inträffad hagelskada, tillika för egen del vitsordat, att den missväxt som öfvergått orten varit af svåraste beskaffenhet och på grund deraf hemställt, att Kongl. Maj:t måtte till understöd för berörda socknar af allmänna medel anvisa 80,000 Riksdaler att utgå såsom räntefria lån och derjemte bevilja ett anslag att utan återbetalnings-skyldighet utlemnas till sådana behöfvande, hvilka hårdast drabbats af hagelskadan eller eljest icke voro i tillfälle att undsättningslån återgälda.

Vidare har från *Blekinge* inkommit en den 9 nästlidne Oktober aflåten underdånig framställning, deruti länets landsting uttalat sina bekymmer för den närmaste framtiden med afseende på den nöd, som inom en stor del af länet vore rådande till följd af årets svaga skörd, hvarjemte landstinget, utan att vilja framställa ansökning om understöd till något visst belopp, innan ännu de särskilda orternas behof vore fullständigt utredt, till Kongl. Maj:ts behjertande anbefallt de ansökningar, som i sådant afseende otvifvelaktigt komme att under vinterns lopp från länet ingifvas; och slutligen hafva äfven såväl från *Upsala* som från *Gotlands* län efter inbergningen af nästlidna års skörd inkommit af länsstyrelserna afgifna eller förordade framställningar om understöd i anseende till dervid utrönt mer eller mindre vidsträckt missväxt.

Af alla dessa underdåniga framställningar framgår uppenbart, att under nästlidna år inträffat en missväxt, som hårdast hemsökt de 3 Småländska länen, men äfven sträckt sig till andra orter i riket, samt att den nöd, som i följd deraf uppstått, är så svår och omfattande, att den med nödvändighet påkallar det allmännas mellankomst; och som, efter de högst betydliga utbetalningar, hvilka till undsättningar för de genom 1867 års missväxt nödlidande länen, på sätt redan är nämndt, egt rum, inga andra medel för närvarande stå till Kongl. Maj:ts disposition att för ändamålet använda än ett jemförelsevis obetydligt belopp af något öfver 4,000 Riksdaler, som i afbetalning å äldre, från undsättningsfonden utgifna lån under sednare delen af nästlidna år influtit, så finner Sig Kongl. Maj:t nödsakad att påkalla Riksdagens medverkan för vidtagande af erforderliga åtgärder till den nu rådande nödens lindrande. Beträffande beloppet af de medel, som i sådant afseende torde böra ifrågasättas att af Riksdagen beviljas, så uppgå väl de till summan uppgifna undsättningsanslag, om hvilkas anvisande vederbörande länsstyrelser gjort här ofvan omförmälda framställningar, till omkring 480,000 Riksdaler, hvartill komma ej mindre de anslag af gåfvo-medel, som från Jönköpings och Elfsborgs län blifvit utan uppgifvet belopp begärda, än äfven hvad som kan finnas böra anvisas i anledning af de ytterligare framställningar, som otvifvelaktigt under tiden till nästa skörd äro att införfvänta. Då emellertid Kongl. Maj:t jemväl i dag till Riksdagen aflåter nådig Proposition om anslag af tillsammans 33,000 Riksdaler, att under innevarande år utgå till understödjande af 3 särskilda vägomläggningsarbeten inom de af missväxten hårdast hemsökta länen, genom hvars beviljande nöden i några trakter af dessa län måste anses blifva till någon del afhjelpat; då vidare antagligt är, att från sådana län, der missväxt under nästlidna år icke inträffat, undsättningsmedel skola, i afbetalning å äldre lån, under den närmare framtiden inflyta, och då slutligen det icke lärer böra betviflas, att den

enskilda välgörenheten, som, i fråga om de af 1867 års missväxt hemsökta orter af landet, så kraftigt och storartadt bidrog till nödens lindrande, skall visa sig icke mindre verksam, då det gäller att bispringa de län, som nu af enahanda anledning kommit i behof af hjälp, så finner Kongl. Maj:t, i betraktande derjemte af de tillgångar, som för Riksdagen finnas att till ändamålet använda, ifrågavarande anslag skäligen böra bestämmas till en summa af 340,000 Riksdaler.

Kongl. Maj:t föreslår alltså:

1. att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition för undsättande af de genom 1868 års missväxt nödlidande länen, å Riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 340,000 Riksdaler, att under innevarande år utbetalas;
2. att dessa medel må af Kongl. Maj:t användas dels till beredande af arbetsförtjenst medelst allmännyttiga företag, der sådana hinna ordnas, dels till räntefria låneunderstöd med bestämda återbetalningsterminer och mot vederbörande större eller mindre menigheters gemensamma ansvarighet eller annan af Kongl. Maj:t godkänd säkerhet och dels till undsättning utan återbetalningsskyldighet, der sådant pröfvas vara oundgängligen nödigt, dock med iakttagande att så beskaffadt understöd företrädesvis må tillkomma de kommuner, som tillförbinda sig att för dithörande fattiga och arbetslösa personer bereda sysselsättning och möjlighet att genom eget arbete förtjena sitt uppehälle; samt
3. att de medel, som i afbetalningar å lån, utgifna från ifrågavarande anslag, inflyta, skola, utan sammanblandning med andra inflytande undsättningsmedel, särskildt bokföras och från vederbörande länsstyrelse insändas omedelbart till Riksgäldskontoret.

Och anser Sig Kongl. Maj:t slutligen böra fästa Riksdagens synnerliga uppmärksamhet å det önskvärda deruti, att förevarande till Riksdagen öfverlemnade framställning må, så fort som möjligt, till pröfning och afgörande företagas.

De till detta ärende hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; Och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

C A R L.

Gust. af Ugglas.

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-Ärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen uti Stats-Rådet å Stockholms Slott den
22 Januari 1869.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena, Grefve *Wachtmeister*, samt
Statsråden: Friherre *af Ugglas*,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim,
Abelin,
Berg och
Adlercreutz.

Slutligen uppläste Departementschefen till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, den 5 innevarande månad fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående beviljande af medel till undsättning för de, i följd af 1868 års missväxt, nödlidande delar af riket.

Hans Maj:t Konungen täcktes i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befallde, att nådig Proposition skulle, i enlighet dermed, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.